

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*

POLITICAL CONFLICTS IN THE BUDDHIST SCRIPTURES

ทวีศักดิ์ ไครบุตร*, อาทิตย์ แสงเฉวง, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์

Taweesak Khraiboot*, Artit Saengchawek, Sukhapat Anonjarn

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: tawee8582@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง วิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สังเคราะห์และบูรณาการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยตามหลักทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 28 ท่าน ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และ 2) นักวิชาการด้านพุทธศาสนา เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เกิดจากผู้มีอำนาจรัฐ นักการเมืองและประชาชนมีแนวคิดต่างกัน ไม่มีความเท่าเทียมผลประโยชน์ ความต้องการ และความต่างกันด้านค่านิยม ผลการวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ อปปริหานิยธรรม พรหมวิหารและสาราณียธรรม เพื่อลดความโกรธ ความเกลียดชัง พัฒนาจิตใจให้มีความเข้าใจและมีความปรารถนาดี เช่น เมตตา ทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจ กรุณา เข้าใจความทุกข์ผู้อื่น พยายามช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ช่วยให้ตัดสินใจอย่างเป็นธรรม สังเคราะห์และบูรณาการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยตามหลักทางพระพุทธศาสนาด้วยหลักทฤษฎี โดยใช้หลักอปปริหานิยธรรม ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย สังเคราะห์หลักสาราณียธรรม มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สังเคราะห์หลักพรหมวิหารในการแก้ไขความขัดแย้งเกิดความยุติธรรมและโปร่งใส ผสมผสานแนวคิดที่ช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความเข้าใจ มีความร่วมมือและความยุติธรรมในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง, การเมือง, คัมภีร์พระพุทธศาสนา

Abstract

The research objectives were to study the political conflicts, analyze the political conflicts and conflict solving in the Buddhist scriptures, and synthesize and integrate the solutions of Thai political and social conflicts, based upon the Buddhist principles. The study was conducted through the qualitative research from the documents and interviews. The key informants were twenty-eight experts; 1) Politics scholars and 2) Buddhism scholars. The research instruments used for data collection from documents and interviews consisted of the structured in-depth interviews. The data were analyzed through the descriptive explanation. The

research findings revealed that the political conflicts were originated from the differences of opinions among the rulers, politicians and people, including the absence of social equality, interests, needs, and the differentiation of values. The results of the conflict analysis and the political conflict solution in the Buddhist scriptures disclosed that three Buddhist teachings were Aparihaniya-dhamma, Brahnavihara-dhamma, and Saraniya-dhamma, all of which were targeted to alleviate anger and hatred, to develop human minds and to have them understand each other. The new conflict-resolving way in the Buddhist scriptures was referred to good-will. For example, loving-kindness (Metta in Pali) had people accept and understand each other, compassion (Karuna in Pali) had people understand others' suffering, attempt to make others free from suffering, and have good relationship with others, and equanimity assisted people to make a fair decision. The synthesis and integration of Buddhism-based political and social conflict solution through the principle of Aparihaniya-dhamma was aimed to response the needs of all sides. The Saraniya-dhamma-based synthesis led to human good relationship, and the Brahnavihara-dhamma-based synthesis to the conflict resolving gave rise to justice and transparency. These three Buddhist principles assisted to accumulate people's ideas to generate the environment, in which people could sustainably understand, coordinate and justify to resolve the conflicts.

Keywords: Conflict, Politics, Buddhist Scripture

บทนำ

สังคมมนุษย์มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคต้นแล้ว คือ เมื่อมนุษย์เริ่มเกิดขึ้นบนโลกใบนี้ ความขัดแย้งก็เริ่มเกิดขึ้น เพราะมนุษย์มีกาม คือ ความใคร่ ความอยาก ความต้องการ ความพึงพอใจ ความประสงค์ จงใจครอบครองเป็นเจ้าของ เพราะมนุษย์ต้องกินเพื่อความอยู่รอดและเพื่อความสมบูรณ์พูนสุข และเพื่อความหรรษา เพราะมนุษย์ต้องการมีเกียรติยศเหนือกว่ามนุษย์ด้วยกัน และที่เป็นรากฐานแรกสุด คือ มนุษย์มีความกลัว ในทุก ๆ อย่าง รวมไปถึงกลัวผู้อื่นจะเหนือกว่าตน จึงต้องพยายามทำอะไรก็ได้ที่ให้ตนเหนือกว่าคนอื่นเพื่อความปลอดภัยของตนมนุษย์เราเริ่มขัดแย้งกันเรื่องชีวิต การดำรงอยู่ แล้วเพิ่มเรื่องทรัพย์สิน เรื่องคู่ครอง ถ้าจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ คือ การแก้ที่เริ่มจากมนุษย์ ถ้าเกี่ยวกับการเมืองก็ต้องแก้ที่การเมือง ผู้นำทางการเมือง นักการเมือง และประชาชน อำนาจ ผลประโยชน์ เป็นต้น สิ่งสำคัญ คือ การที่มนุษย์ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบการเมืองแบบเปิดความขัดแย้งเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมหรือการที่ต้องทำงานเป็นกลุ่ม (ประสิทธิ์ กุลบุญญา, 2557) นอกจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลแล้วยังจะมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มด้วย หากสมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกันมากในหลาย ๆ ด้าน ความขัดแย้งก็จะเกิดมากขึ้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการยากที่คนเราจะทำงานร่วมกันในหน่วยงานโดยปราศจากความขัดแย้ง จนมีคำกล่าวที่ว่า “ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีในชีวิตแต่ปัญหาไม่จำเป็นต้องมี” (สมิต สัจฉกร, 2553) ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่เกิดขึ้นกับบุคคล โดยเฉพาะเมื่อต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ในการทำงานเป็นทีมอาจเห็นว่สมาชิกของทีมขัดแย้งกันด้วยการใช้วาจาหรือท่าทางจนคนอื่น ๆ สังเกตเห็นได้ สมาชิกของทีมจะขัดแย้งกันได้ง่ายเมื่อได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เพราะในระหว่างนั้น ความคิด ความสนใจ ความรู้สึกและผลประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งอาจไม่สอดคล้องกับอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้ต่างฝ่ายต่างต่อต้านกันและเกิดสภาพการณ์ซึ่งทำให้ไม่สามารถหาข้อยุติได้ สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง อาจมาจากการตกอยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน (กุญชร คำชาย, 2550) รัฐควรมีอยู่เพื่อบุคคล หรือว่าบุคคลมีอยู่เพื่อรัฐ รัฐที่ดี

ที่สุดระบอบการปกครองที่ดีที่สุด ควรจะเป็นอย่างไร อำนาจนิยมกับเสรีนิยมประชาธิปไตยนิยม จะไม่มีวันตายไปจากโลก トラบที่ความต้องการในอำนาจ และเสรีภาพ คือ ความต้องการของธรรมชาติของมนุษย์ของสังคม (พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย, 2545)

ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ เพราะตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้ ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายจะพึงเผชิญ ไม่มีมนุษย์ที่ไหนที่เกิดมาแล้วจะไม่ประสบความทุกข์ ทุกข์ระดับพื้นฐาน ก็คือ ความขัดแย้งต่าง ๆ ในชีวิต ความเดือดร้อน ลำบาก ความเจ็บปวด ความสูญเสีย ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความประจวบกับสิ่งที่เราไม่รัก ไม่ปรารถนา เช่น พบหน้าคนที่เราเกลียดก็เป็นผู้ทุกข์ รวมไปถึงทุกข์ระดับสุดยอดแห่งชีวิต คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นตัวมนุษย์เองเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อพิจารณาเรื่อง ความขัดแย้ง พระพุทธศาสนาจะเน้นที่ตัวมนุษย์ และจุดเริ่มต้นหรือสาเหตุที่สำคัญ คือ ตัวมนุษย์เอง ซึ่งเริ่มต้นจากสาเหตุภายใน คือ กิเลสของมนุษย์ ความขัดแย้งจึงเริ่มต้นเกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์เอง ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา คำว่า ความขัดแย้ง มีความหมายหลายประการ เช่น ความบาดหมาง (ภณฺทน) การทะเลาะ (กลห) การแก่งแย่ง (วิคฺคห) การวิวาท (วิวาท) การมุ่งร้ายกัน (เมธฺคา) การถกเถียงกัน (โวหาร) ในทางวินัยบัญญัติ หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่เรียกว่า อภิกรรม สาเหตุแห่งความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ตัณหา หรือความทะยานอยาก ความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอ เรียกว่า ตัณหา ที่มุ่งประสงค์เอาเวทนา และต้องสิ่งสำหรับเอามาเสพสวดยเวทนาหรือสิ่งที่จะปรนเปรอตัวตน และความต้องการคุณภาพชีวิต เรียกว่า ฉันทะ (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), 2532) แนวคิดทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา มาจากกรอบความคิดที่ต้องการศึกษาแนวคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก นั้นเอง คำว่า แนวคิด หรือ ทฤษฎี คือ ความเห็นอย่างหนึ่ง ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า ทิฏฐิ คำว่า ทฤษฎี หรือ ทิฏฐิ เป็นคำกลาง ๆ กล่าวคือเป็นคำที่อธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ตามความรู้ความเข้าใจของผู้แสดงความคิดเห็นที่แสดงออกมาโดยสอดคล้องกับกฎแห่งความจริง ซึ่งสามารถนำไปพิสูจน์ทดลองเพื่อหาคคุณค่าแห่งความจริงและความเชื่อมั่น พระพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ หรือ สัมมาทฤษฎี ในทางตรงข้ามความคิดเห็นหรือความรู้ใด ๆ ก็ตามที่ไม่สอดคล้องกับกฎแห่งความจริงซึ่งเมื่อนำไปพิสูจน์หรือไปทดลองปฏิบัติแล้ว จะไม่บังเกิดผลให้เป็นคุณค่าที่ดี และไม่ส่งเสริมการพัฒนาหรือความก้าวหน้า พระพุทธศาสนาเรียกว่า มิจฉาทิฏฐิ หรือ มิจฉาทฤษฎี (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), 2532) (ปัจจุบัน สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) กล่าวว่า สังคมที่ดีต้องมีกติกา และคนในสังคมต้องรักษากฎกันนั้น มีความเสมอภาค คือ เท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมายได้รับความยุติธรรมจากกฎหมายเสมอหน้ากัน เพราะฉะนั้น ความมีศีลและรักษาระเบียบวินัยเสมอกันจึงถือเป็นหลักสำคัญ ตัวอย่างเช่น หลักทิสสามัญญตา คือ มีทิส มีความเห็น มีความเชื่อมั่น ยึดถือในหลักการ อุดมการณ์และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ คนในสังคมประชาธิปไตยนี้ อย่างน้อยต้องมีความเห็นความเข้าใจและความเชื่อมั่นในหลักการประชาธิปไตยร่วมกัน เริ่มแต่ยอมรับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาปรากฏเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งเรื่องชนชั้น ความขัดแย้งในฐานะเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม หรือแม้แต่ความขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์หรือสิทธิอำนาจ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงใช้การแก้ไขปัญหความขัดแย้งในรูปแบบที่แตกต่างกัน จึงนับว่ามีความน่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการความขัดแย้งโดยเฉพาะทางสังคมการเมืองในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏมีมาในคัมภีร์พระไตรปิฎก การแก้ปัญหาความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ก็น่าจะเอื้อกับวัฒนธรรมไทย การนำหลักธรรมมาใช้ก็เพื่อการเป็นผู้นำที่ดี และคำสั่งสอนที่สำคัญ ๆ ของพระพุทธองค์ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้นำที่ดี หรือวิถีทางของการที่จะเป็นผู้นำที่ดีเพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) อปริหานิยธรรม 7 2) พรหมวิหารธรรม 4 สาราณียธรรม 6 (มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมการเมืองไทยได้ พระพุทธศาสนายอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็นในระดับโลกวิสัย เพราะความขัดแย้งจัดได้ว่าเป็นทุกข์ของบุคคลและสังคมประการหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติหรือธรรมดาของสังคมทั่วไปจนอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นของสังคม เพราะสรรพสิ่งในสังคมนั้นแปรเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา (อนิจจัง) ผลจากการแปรเปลี่ยนดังกล่าวนี้ จึงทำให้เกิดบรรยากาศของทุกข์หรือความขัดแย้ง ซึ่งเป็นสภาวะหรือบรรยากาศที่ดำรงอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ก็เพราะทุกสิ่งทุกอย่างนั้นในแง่ของโลกวิสัยนั้นไม่สามารถเป็นไปตามความต้องการ หรืออำนาจของสิ่งใด หรือบุคคลใด กล่าวคือ ไม่มีสิ่งใดหรือบุคคลใดบังคับให้มันไม่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ให้ขัดแย้งกัน (อนัตตา) ความขัดแย้งที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีอยู่ 5 รูปแบบ กล่าวคือ ความขัดแย้งภายในตน ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งด้านประโยชน์ความขัดแย้งเรื่องอำนาจ ความขัดแย้งด้านทฐิ และความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์ การแสวงหาทางออกหรือหาเครื่องมือเพื่อนำไปจัดการความขัดแย้งให้ถูกต้องตามหลักเหตุผลตนประมาณ กาล บุคคล และชุมชน ตามรูปแบบความขัดแย้งทั้ง 5 รูปแบบ ได้อย่างไร จึงจะทำให้มนุษย์และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีความขัดแย้งทางการเมืองในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อสังเคราะห์และบูรณาการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยตามหลักทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากเอกสาร (Document Data) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเป็นข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก และข้อมูลจากอรรถกถาพระไตรปิฎก และเอกสาร บทความวิชาการและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ได้แก่ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และ 2) นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคัมภีร์พระพุทธศาสนา เลือกแบบเจาะจง รวม จำนวน 28 รูป/คน ประกอบทั้งการจัดกลุ่มประเภทตามแนวหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อใช้ในการอธิบายในประเด็นที่วิจัย ได้นำเสนอหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง คือ 1) อปรีหานิยธรรม 7 2) พรหมวิหาร 4 และ 3) สาราณียธรรม 6 แสดงให้เห็นว่า เป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับสร้างความสามัคคีของคนในทุกกลุ่มสังคม รวมทั้งได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองตามหลักทางพระพุทธศาสนาที่เป็นรูปแบบเฉพาะโดยการสืบค้นแก่นสาระและความหมาย และความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ ผ่านการสัมภาษณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอันประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์

ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประสบการณ์ตรงซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ได้อย่างแท้จริงและชัดเจน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนิน ดังนี้ กำหนดวิธีรวบรวมข้อมูล มีลักษณะของข้อมูลที่ใช้เพื่อตอบคำถามวิจัยหลายลักษณะ จึงกำหนดแยกเป็น 3 ส่วน คือ 1) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 จะรวบรวมข้อมูลโดยการอ่านลักษณะวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยมีขอบเขตหัวข้อที่กำหนดในกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นแนวโน้มเบื้องต้นเพื่อวิเคราะห์สร้างข้อสรุปย่อยและเตรียมเพื่อวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปรวมต่อไป โดยแหล่งข้อมูลส่วนนี้มีเน้นที่เอกสารทางวิชาการทางรัฐศาสตร์ การรวบรวมข้อมูลมีลำดับขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1.1) กำหนดหัวเรื่องตามเนื้อหาในกรอบแนวคิดในการวิจัย 1.2) อ่านวิเคราะห์ และลงบันทึกข้อมูลย่อยพร้อมแหล่งอ้างอิงในเอกสาร และ 1.3) รวบรวมจัดหมวดหมู่ข้อมูลย่อย เพื่อนำไปวิเคราะห์ตามวิธีวิเคราะห์เป็นลำดับไปทั้งในแต่ละช่วงและโดยภาพรวม 2) วิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยใช้เรื่องราวและสถานการณ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาโดยกำหนดหัวข้อหลักธรรมเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 แหล่งข้อมูลที่จะเน้นรวบรวม คือ พระไตรปิฎก และอรรถกถา รวบรวมโดยการอ่านตามลำดับของข้อมูล การอ่านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะเป็นลักษณะการอ่านเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป และ 3) การสังเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 จะเป็นลักษณะการนำเนื้อหาที่ผ่านการอ่านวิเคราะห์แล้วนำมาสังเคราะห์และบูรณาการเพื่อสร้างข้อสรุปและแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย และได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 3.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผ่านระบบ Google Form (เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ออนไลน์) เพื่อให้การเก็บรวบรวมได้ข้อมูลตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย และเพื่อวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแนวคิดของ Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. และ Mcmillan, J. et al. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ 3.2) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และศึกษาจากบทความวารสารวิชาการ บทความวิจัย สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง และ 3.3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ 3.3.1) ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง และ 3.3.2) ได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Bogdan, R. C. & Biklen, S. K., 2003); (Mcmillan, J. et al., 1997)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ได้จำกัดขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงกับประเด็นคำถามและประเภท การวิจัย โดยได้ย้าเตือนตนเองอยู่เสมอและทุกครั้งที่ทำการสัมภาษณ์ ให้สัมภาษณ์เจาะจงตรงกับประเด็นคำถามการวิจัยที่ต้องการสืบค้นหาคำตอบ และตรงกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และ 2) ได้ใช้ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาสำหรับเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งต่อไป หากพบว่า มีประเด็นใดที่ยังตกหล่นและต้องการเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะได้ทำการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม หลังเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตามแนวคิดของ Mcmillan, J. et al. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้ 1) ได้ทำการจัดเตรียมข้อมูล (Data Preparation) โดย

การเตรียมและตรวจสอบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดจากเทปบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ 2) ได้ทำการจำแนกแยกแยะข้อมูล (Data Identification) โดยอ่านข้อมูลของแต่ละคนที่ถูกจัดเตรียมไว้หลายรอบ เพื่อจับใจความที่อยู่ในข้อมูลว่าเกี่ยวข้องกับหัวข้อคำถามการวิจัยได้บ้าง จากนั้นจึงทำการแยกแยะข้อมูล โดยการแบ่งแยกข้อมูลออกเป็นหน่วยย่อยตามหน่วยความหมาย (Meaning Unit) จนได้หน่วยของข้อมูลที่มีความหมายหรือหน่วยวิเคราะห์ (Analysis Unit) 3) ได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Categorizing) โดยการนำสรุปแนวคิดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทุกคน มาทำการเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันตามความหมาย ผ่านทางรหัสที่กำหนดไว้ และสร้างเป็นกลุ่มของหัวข้อสรุปแนวคิด (Conceptual Categories) ที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน และ 4) ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern Forming) โดยการหาความเชื่อมโยงของความหมายสรุปแนวคิดต่าง ๆ เพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) (McMillan, J. et al., 1997) จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มของข้อมูล ในแต่ละประเด็นเพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์เครือข่ายเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าวโดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบ และยืนยันกับข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาได้ว่ามีความสอดคล้องตรงกับข้อมูลจริง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย สาเหตุเกิดจากผู้มีอำนาจรัฐ นักการเมือง และประชาชนที่มีแนวคิดแตกต่างกัน การไม่มีความเท่าเทียมในสังคม ผลประโยชน์และความต้องการของคนในสังคมไทย ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและความแตกต่างกันของคนในด้านค่านิยม ความสนใจ แนวคิด เป้าหมายทางการเมือง

ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองตามหลักพุทธศาสนา ได้แก่ อปปริหานิยธรรม พรหมวิหารธรรม และสาราณียธรรม เป็นไปเพื่อลดทอนความโกรธ ความเกลียด พัฒนาจิตใจและความเข้าใจร่วมกัน ในคัมภีร์พุทธศาสนาจะพบแนวทางการแก้ไข เช่น การมีความปรารถนาดีต่อกัน มีความเมตตาต่อกันทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจกัน กรุณา คือ เข้าใจความทุกข์ผู้อื่น พยายามช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีอุเบกขา คือ มองเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยไม่เอนเอียง ช่วยให้ตัดสินใจอย่างเป็นธรรมและลดความขัดแย้ง

การสังเคราะห์และบูรณาการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยตามหลักทางพระพุทธศาสนา ที่เกิดจากผู้มีอำนาจรัฐ นักการเมืองและประชาชนที่มีแนวคิดแตกต่างกัน ไม่มีความเท่าเทียมในสังคม ผลประโยชน์และความต้องการของคน ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและความแตกต่างกันด้านค่านิยม ความสนใจ แนวคิด เป้าหมายทางการเมือง และการสังเคราะห์หลักธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาด้วยหลักทฤษฎีความขัดแย้ง ใช้หลักอปปริหานิยธรรมจัดการความขัดแย้ง เช่น การเจรจา ทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้งเพื่อสร้างระบบที่ยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย สังเคราะห์หลักสาราณียธรรม รักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สังเคราะห์หลักพรหมวิหารธรรมในการแก้ไขความขัดแย้งที่มีความยุติธรรมและโปร่งใส การสังเคราะห์หลักธรรมเข้ากับทฤษฎีความขัดแย้งจึงเป็นการผสมผสานแนวคิดที่ช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมความร่วมมือและความยุติธรรมเพื่อแก้ไขความขัดแย้งทุกด้าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยนำมาซึ่งความวุ่นวายการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จนทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา และนำไปสู่การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น เพื่อเป็นการปรับแนวคิดและสร้างทางเลือกให้กับสังคมในการเผชิญหน้ากับความรุนแรงทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การสร้างนวัตกรรมแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง จำเป็นต้องเข้าใจองค์ประกอบและแนวทางที่แท้จริง ความขัดแย้งทางการเมืองมีสาเหตุมาจากความมีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน การแสวงอำนาจทางการเมืองมีอคติต่อกัน การแข่งขันเข้าสู่อำนาจและผลประโยชน์ ความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน มีความขัดแย้งระหว่างบุคคล มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกัน นโยบายพรรคการเมืองที่แตกต่างกัน และโครงสร้างอำนาจทางการเมือง สอดคล้องกับ สันฐาน ชยนนท์ ได้กล่าวว่า ความไม่สงบทางการเมืองไทยเกิดจากสาเหตุ คือ มีอุดมคติทางการเมืองต่างกัน อำนาจทางการเมือง อำนาจทางการเมืองต่อรอง อุดมการณ์ขัดแย้งกัน และผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวกัน ส่วนความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้านอุดมการณ์ทางการเมืองก่อให้เกิดความเห็นต่างทางการเมือง ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจาก อุดมการณ์ทางการเมืองความเหลื่อมล้ำ ทางสังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อ ค่านิยม (สันฐาน ชยนนท์, 2565) สอดคล้องกับ อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ ได้กล่าวถึงประเภทความขัดแย้งไว้ว่า ผู้คนแตกต่างกันในการจัดการสถานการณ์ความขัดแย้ง สมาชิกาวรรวามากก็จะก่อให้เกิดความขัดแย้งขนาดเล็กที่จะขยายไปสู่การขัดแย้งขนาดใหญ่ขึ้น รูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่มีการเปรียบเทียบกับสุนัขจิ้งจอก และจะปรากฏขึ้นเมื่อบุคคลมีความสนใจเป้าหมาย และความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายเท่า ๆ กัน (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2564) สอดคล้องกับ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้กล่าวถึงความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งมี 2 นัย คือ ความขัดแย้งในแง่บวก หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค พัฒนา ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง องค์กร สังคมทั้งในแง่ของทัศนคติ และพฤติกรรมในบางคราวเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วก็สามารถที่จะหาทางออกในเชิงสมานฉันท์ และความขัดแย้งในแง่ลบ หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลเสียและบรรยากาศที่ไม่ดีต่อตนเอง องค์กรและสังคม อันเป็นการสะท้อนรูปลักษณะของความขัดแย้งออกมาในมิติของความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการต่างกัน ทะเลาะวิวาท ทำร้ายกัน และทำสงครามประหัตประหารซึ่งกันและกัน (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีผลเนื่องมาจากความขัดแย้งอันมาจากภายในโดยเฉพาะความคิดที่ประกอบด้วยอกุศล ซึ่งวิธีการจะแก้ไขนี้จึงเป็นการสร้างกุศลขึ้นมาภายใต้พื้นฐานจากแนวคิดมุมมองหลักการด้านสันติภาพของพระพุทธศาสนา พุทธวิธีที่ปรากฏชัดที่สุดศึกษาได้จากบริบทของสังคมสงฆ์พระพุทธองค์ทรงมองเห็นปัญหานี้จึงทรงวางหลักอริยวินัยเป็นแนวปฏิบัติเพื่อจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันของสังคมได้ เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์เป็นแนวทางให้การอยู่ร่วมกันเกิดสันติสุขขึ้นได้เมื่อเกิดความขัดแย้ง ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองมีมายาวนานคู่กับการเกิดขึ้นของสังคมมนุษย์ ความขัดแย้งเกิดจากมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้ทำให้เกิดความขัดแย้งและมนุษย์ก็เป็นผู้หาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างนี้อยู่ล้าไป ความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นในท่ามกลางของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการเมืองก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในสมัยพุทธกาล สภาพทางการเมืองในสมัยพุทธกาลนั้น แคว้นต่าง ๆ กำลังขยายดินแดนสู้รบกันเพื่อที่จะให้ประเทศของตนเป็นประเทศที่มีอาณาเขตที่กว้างใหญ่และเป็นมหาอำนาจเหนือรัฐอื่น ๆ แคว้นไหนมีอำนาจมากก็จะรวบเอาแคว้นอื่น ๆ ที่มีกำลังน้อยกว่าเข้ามาอยู่ในอาณาเขตของตน โดยเฉพาะแคว้นที่มีการปกครองต่างระบบกัน คือ ระบบสามัคคีธรรมกับระบบราชาธิปไตย ซึ่งมักจะต่อสู้แย่งชิงอำนาจความเป็นใหญ่กันเสมอ ๆ ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่พระองค์ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นครู เข้าไปในฐานะช่วยจัดทุกขพระองค์ทรงเป็นกลางทางการเมืองหรืออยู่เหนือการเมือง เพราะฉะนั้น พระองค์จึงสามารถประกาศพระศาสนา

ไปได้ทุกประเทศ ทุกแคว้นแคว้น ไม่เลือกแคว้นไหน ๆ จะมีการปกครองในรูปแบบใด สอดคล้องกับ พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สยญโต) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่สำคัญหลายเหตุการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองในสมัยพุทธกาล รวมถึงวิธีการในการระงับความขัดแย้งและส่งเสริมสันติภาพในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความขัดแย้งของพระพุทธศาสนาในการจัดการและระงับความขัดแย้ง รวมถึงแนวทางในการสร้างสันติสุขและความเป็นธรรมในสังคม เหตุการณ์สำคัญที่ปรากฏในอรรถกถา เช่น เหตุการณ์ความขัดแย้งของกลุ่มวัชชีที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ในสมัยของพระพุทธเจ้า พวกวัชชีชนบทมีความขัดแย้งภายในเรื่องการเมือง ในการจัดการความขัดแย้ง พระพุทธเจ้าได้ให้คำแนะนำให้รักษาความเป็นเอกภาพและความสามัคคี โดยทรงแนะนำให้รักษา “อภิธานิธรรม” ซึ่งเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขและความสามัคคี เช่น การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การเคารพต่อผู้อาวุโส การเคารพต่อกฎเกณฑ์ และการสนับสนุนศาสนา หากปฏิบัติตามหลักการเหล่านี้ พวกวัชชีจะสามารถรักษาความเป็นหนึ่งเดียวและป้องกันการรุกรานจากศัตรูได้ เหตุการณ์ความขัดแย้งในกรณีของพระเทวทัต แต่มีความทะเยอทะยานทางการเมืองและพยายามที่จะยึดอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ โดยเสนอให้พระพุทธเจ้ามอบอำนาจให้กับตน และเมื่อพระพุทธเจ้าปฏิเสธ พระเทวทัตได้แยกตัวออกไปก่อตั้งคณะสงฆ์ใหม่และพยายามทำลายพระพุทธเจ้าหลายครั้ง พระพุทธองค์ทรงใช้ความเมตตาและปัญญาในการรับมือความขัดแย้ง ทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปฏิบัติธรรมและความสามัคคีในหมู่สงฆ์ และเหตุการณ์สงครามกาฬิงคะ ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช แม้สงครามกาฬิงคะไม่ได้ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยตรง แต่เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา พระเจ้าอโศกมหาราชทรงทำสงครามเพื่อพิชิตแคว้นกาฬิงคะ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก พระองค์ทรงสำนึกบาปในสิ่งที่ได้กระทำไปหลังจากเห็นความเสียหายที่เกิดขึ้น และหันมานับถือพระพุทธศาสนา (พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สยญโต), 2561)

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่ปรากฏในสมัยพุทธกาลเกิดจากการแก่งแย่งและนำไปสู่การสู้รบกันแต่ในที่สุดก็สงบระงับได้ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้สนับสนุนความขัดแย้งหรือการใช้ความรุนแรง แต่เน้นไปที่การใช้หลักธรรมและปัญญาในการจัดการความขัดแย้ง เพื่อสร้างความสงบสุขและความเข้าใจร่วมกันในสังคม หลักการเหล่านี้ยังคงเป็นที่ประยุกต์ใช้ได้ในยุคปัจจุบันสำหรับการจัดการความขัดแย้งในสังคมและการเมืองความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลและการจัดการความขัดแย้งด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แนวทางที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบันด้วยการส่งเสริมสันติภาพ ความสามัคคี และความยุติธรรมในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อนุทปญโญ ได้กล่าวว่า โครงสร้างการปกครองที่ถูกครอบด้วยอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นการปฏิสัมพันธ์แบบไม่เท่าเทียมระหว่างชนชั้นนำ ที่ทำหน้าที่ในการใช้อำนาจกับประชาชน การควบคุมระบบการเคลื่อนตัวของอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบ 6 ระบบด้วยกัน คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายนิติบัญญัติ ระบบราชการ ทหาร และองค์กรอิสระต่าง ๆ ที่ใช้อำนาจร่วมกันและถ่วงดุลกันและกันอยู่ บางครั้งการใช้อำนาจก็เป็นในทิศทางเดียวกัน ประเทศก็สงบร่มเย็น ผู้คนก็เกิดความสุข ไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ แต่บางครั้งการใช้อำนาจไม่สัมพันธ์กัน เกิดปรากฏการณ์อำนาจสัมพันธ์แบบผูกผัน เช่น รัฐบาลคิดอย่าง ทหารต้องการอีกอย่าง ทำให้เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศ อุดมการณ์ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็น “เสาเดียวของอำนาจ” (พระมหาบุญเลิศ อนุทปญโญ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูปริยัติสาทร และคณะ ได้กล่าวถึงแนวความคิดประชาธิปไตยในพระไตรปิฎก ว่า “พระวินัยปิฎก” พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ แต่การบัญญัติวินัยนั้นก็ทรงบัญญัติโดยกระบวนการท่ามกลางสงฆ์ มิได้บัญญัติตามลำพัง ซึ่งต้องให้เกิดเรื่องก่อน แล้วประชุมสอบสวนแล้วจึงทรงบัญญัติพระวินัย ด้วยความเห็นชอบของพระสงฆ์ ต่างพร้อมใจกันนำไปปฏิบัติ “พระสุตตันตปิฎก” นั้นปรากฏ ดังนี้ 1) หลักเสรีภาพ ทางความคิด พระพุทธเจ้าได้ให้โอกาสแก่ประชาชนชาวกาลามะในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ คำสอนของนักบวช ที่มาเผยแผ่คำสอน

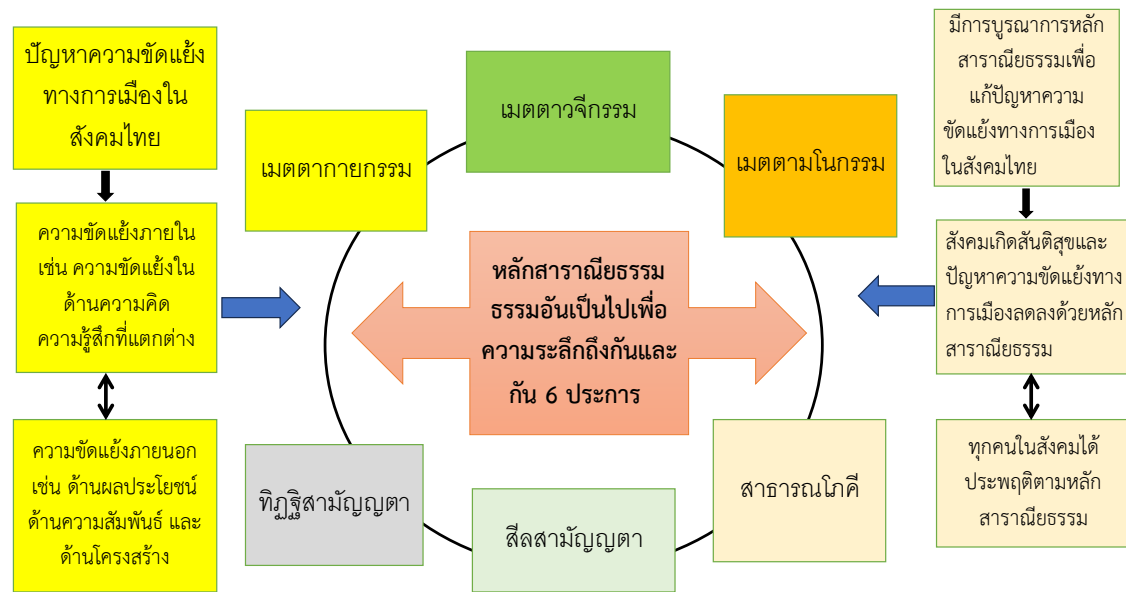
ด้วยข้อความ กาลามสูตร 2) หลักความเสมอภาคในพระธรรมวินัย 3) หลักความเป็นพี่น้องกัน หรือ ภราดรภาพ คือ สหธรรมิก ผู้ปฏิบัติธรรมร่วมกัน และ 4) หลักการใช้อิปไตย พระพุทธเจ้าทรงนิยม ธรรมาธิปไตย คือ เอาหลักการ เป็นใหญ่ มีใช้อัตตธิปไตย เอาตนเป็นใหญ่ หรือ โลกาธิปไตย เอาโลกหรือเอาพวกพ้องเป็นใหญ่ นอกจากนี้ ยังปรากฏ มีหลักประชาธิปไตยที่พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ ในกิจการทั้งปวงโดยเฉพาะในการทำ สังฆกรรม ซึ่งมีลักษณะยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญหรือ กฎหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ยึดหลักความเสมอภาคภายใต้ พระธรรมวินัย ยึดหลักทาง สายกลาง และยึดหลักประชาธิปไตยในการมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ (พระครูปริยัติ สาทร และคณะ, 2565) พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองในแง่ของหลักคำสอน ในแง่ของการเสนอ หลักการ หรือ รูปแบบการปกครองที่จะอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในรัฐนั้น ๆ โดยการที่พระพุทธเจ้าทรง สอนธรรมะให้เหมาะสมกับรูปแบบการปกครองของรัฐ โดยไม่ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารหรือการปกครอง ภายในของรัฐแต่อย่างใด การที่พระพุทธเจ้าทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองในฐานะผู้ชี้แนวทาง ทำให้บทบาทของ พระองค์เป็นเพียงผู้บอกแนวทางการปกครองแก่ผู้ปกครอง พระองค์มิได้เข้าไปจัดการเงื่อนไขทางสังคม พระองค์ อยู่ในฐานะผู้ชี้ทางเท่านั้น (อกุชาตาโร ตถาคตา) มิได้ทรงกำหนดผลว่าจะสำเร็จเพียงใด เพียงแต่พระองค์เสนอ รูปแบบที่ทรงเห็นว่าจะทำให้ประชาชนในรัฐสามารถมีความสุขได้

องค์ความรู้ใหม่

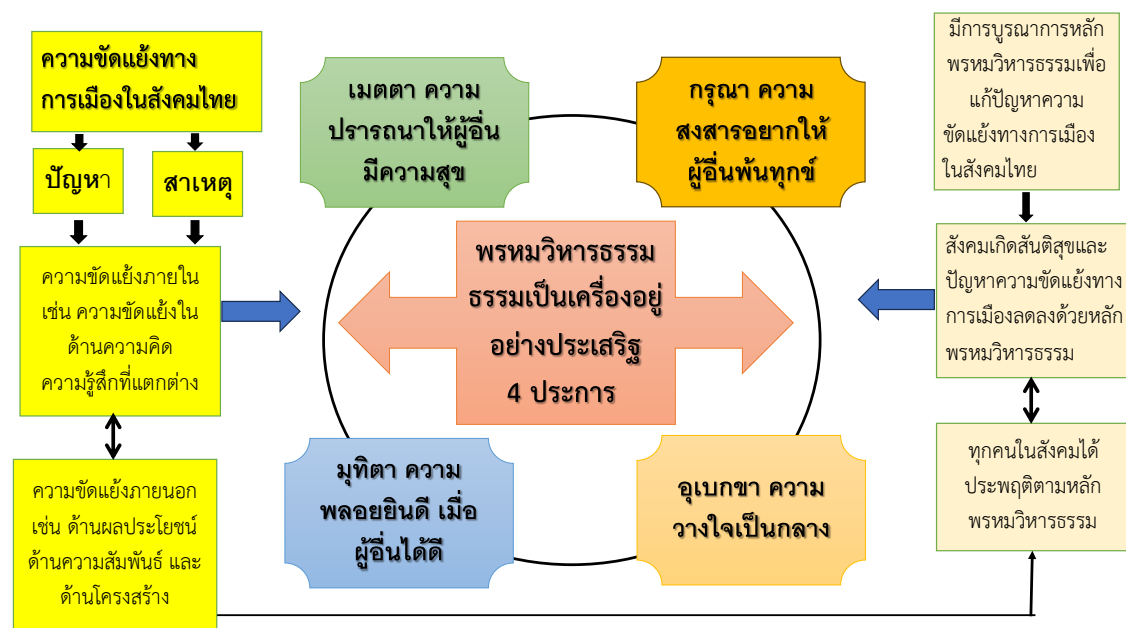
องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ระบุหลักการ 3 หัวข้อ มาเป็นหลักเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม หลักสารณียธรรม และหลักพรหมวิหารธรรม มาใช้ในบริบทของการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย และสร้างสันติภาพทางการเมือง การนำหลักธรรม เหล่านี้มาใช้ในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เสริมสร้าง ความขัดแย้งของประชาชนในการปกครอง และลดโอกาสของความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคมไทย ตามภาพที่แสดง องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักอปริหานิยธรรมแสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 หลักสารณียธรรมแสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 3 หลักพรหมวิหารธรรม แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย พบองค์ความรู้ใหม่ ที่ได้ระบุว่า การใช้หลักธรรม 3 หัวข้อ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม หลักสารณียธรรม และหลักพรหมวิหารธรรม มาใช้ในบริบทของการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย และสร้างสันติภาพทางการเมือง การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เสริมสร้างในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในการเมือง และลดโอกาสของความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคมไทย ดังภาพที่ 1 - 3

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย เกิดจากการไม่เท่าเทียมของคนในสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางสถานะและการแบ่งแยกของคนในสังคม การกล่าวถึงคนที่เห็นต่างในทางเสียหายก็เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง และความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจสังคมและการแข่งขันอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ และการก้าวล่วงสถาบันที่สำคัญ ความแตกต่างกันทางความคิดของผู้มีอำนาจรัฐ นักการเมืองทุกระดับ และประชาชน ความยุติธรรม ผลประโยชน์และความต้องการของคนในสังคมที่ไม่ได้รับการสนองตอบจากผู้มีอำนาจ เป็นต้น ความขัดแย้งระหว่างบุคคลทำให้เกิดสถานการณ์ทางการเมืองที่รุนแรง การที่คนในสังคมมีความแตกต่างกันในด้านค่านิยม ความสนใจ แนวคิดวิธีการ เป้าหมาย โดยที่ความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกัน หรือไปด้วยกันไม่ได้ ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา แนวทางในการจัดการความขัดแย้งที่ใช้หลักธรรมและปัญญายังคงมีความสำคัญในปัจจุบัน โดยเน้นการสร้างความสงบสุขและความเข้าใจร่วมกัน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งควรเริ่มจากมนุษย์และการเมือง เพื่อให้เกิดความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่นและการตัดสินใจที่เป็นกลาง แนวทางในการจัดการความขัดแย้งในปัจจุบันรวมถึงการใช้หลักธรรมและปัญญาเพื่อสร้างความสงบสุขและความเข้าใจร่วมกัน การใช้หลักการอุปทานิยธรรม 7 ประการ และสารานิยธรรมในการปกครองช่วยให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม นอกจากนี้ ยังเน้นการรักษาศีลและการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมเพื่อสร้างความร่วมมือ แนวทางในการจัดการความขัดแย้งมีความสำคัญ เพราะช่วยลดความรุนแรงและสร้างความสงบสุขในสังคม โดยการใช้หลักธรรมและปัญญาในการแก้ไขปัญหาช่วยส่งเสริมความเข้าใจร่วมกัน นอกจากนี้ ยังช่วยให้การตัดสินใจและการจัดการความขัดแย้งเป็นไปอย่างเป็นกลางและยุติธรรม และการสังเคราะห์และบูรณาการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยตามหลักทางพระพุทธศาสนา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้วยหลักธรรมหลักการสำคัญ คือ หลักอุปทานิยธรรม 7 สารานิยธรรม 6 พรหมวิหารธรรม 4 การใช้เมตตา การจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และการสร้างความเห็นร่วมกันช่วยลดความขัดแย้ง แนวทางเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในสังคมไทยได้ร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาทางสังคมการเมืองโดยการนำหลักธรรมในศาสนาต่าง ๆ ในสังคมไทยมาประยุกต์ใช้ เช่น หน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ทุกคนมีความตระหนักเรื่องการเมืองและในด้านบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครอง 2) ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองไม่ใช่เรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนในสังคมที่จะต้องเข้าใจ โดยเฉพาะเรื่องศาสนากับการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- บุญศรี คำชาย. (2550). การบริหารความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ประสิทธิ์ กุลบุญญา. (2557). ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 18-40.
- พงศ์เพ็ญ ศกุนตลาภัย. (2545). หลักรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ประชาชน.
- พระครูปริยัติสาร และคณะ. (2565). แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในพระไตรปิฎก. วารสารมานุษยวิทยาพุทธศาสนา, 7(7), 197-207.
- พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต). (2532). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สณฺญโต). (2561). พุทธวิธีบริหารความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระมหาบุญเลิศ อนนฺตปญฺโญ. (2563). แนวคิดรัฐศาสตร์เชิงวัฒนธรรม. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). พุทธสันติวิถีการบริหารจัดการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมิต สัมมกร. (2553). เทคนิคการประสานงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สัณฐาน ชยนนท์. (2565). รูปแบบภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์. (2564). กลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (2003). Qualitative Research of Education: An Introductive to Theories and Methods. (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Mcmillan, J. et al. (1997). Research in Education. The United States of America: Addison-Wesley Educational Publishers Inc.